

Vytvářím věci, jaké bych chtěl používat

Křivoklátská vrchovina, na jejímž úpatí žije v Hudlicích keramik Martin Koller s rodinou, je krásný kraj. Ale krása zdejší krajiny není ta, která člověku bere dech a strhává na sebe všechnu pozornost. Vybízí spíš k vnímavosti a hlubší pozornosti. Skoro máte pocit, že tudy vedou turistické stezky k souvislostem. A podobně na mě působila i keramika Martina Kollera.

FOTO: LUCIE VAN VUUREN

svého pražského bytu. „Jezdil jsem do práce výtahem,“ říká.

Vystudoval keramickou školu v Bechyni, ale v jednu dobu z řemesla odešel. „Když jsme měli malé dítě, dělal jsem v nábytku. Jezdil jsem s dodávkou a sháněl kšefty. A jak jsem rozvážel i tady po okolí, ptal jsem se po pozemku. Zpočátku to nevypadalo nadějně, ale pak se na nás usmálo štěstí. V Hudlicích se moc líbilo mně i ženě a tehdejší soused nám nakonec prodal tenhle pozemek.“ Maringotka ustoupila domu, který Kollerovi postavili, a dnes tu žijí přes deset let.

Hudlický keramik se drží zdánlivě jednoduché myšlenky, tedy že užitná keramika do kuchyní, restaurací či bister má mít estetickou kvalitou, ale zároveň by neměla chtít víc. Nemá rušit požitky z jídla či nápoje, pouze ho podpořit. „Už samotná miska by ve vás měla vzbudit chuť na dobrou polévku a šálek vybízet k vychutnání kávy nebo čaje,“ říká Martin Koller.

Uvedení myšlenky, byť jednoduché, do praxe je vždycky těžší. V tomto případě musí být její hodnota podložena velkou řemeslnou poctivostí a umem. „Základem je používat kvalitní materiály a taky neuspěchat jednotlivé fáze při výrobě,“ míní Martin Koller. „Všechno musíte kvalitně vypálit a dbát na postupný nárůst teploty i její pokles. Nesušit keramiku zprudka. A zpravidla se dělají dva výpaly.“ Hudlický keramik pracuje s kameninou a porcelánem. Jde o ušlechtilější materiály, které lze pálit na vyšší teplotu. „Pro materiál jezdím do vyhlášené prodejny Propec v Úvalech, pro porcelán přímo do porcelánky v Dubí,“ svěruje se Martin Koller.

Na čtrnáct let staré fotografii z mapy Google je na dnešní adrese Kollerových jen zarostlý pozemek a obrázku dominuje poměrně zachovalá maringotka. Na fotce téže adresy z jara 2022 už stojí jednoduchý moderní dům, vedle nějž vidíme vyrovnaný náklad šamotových cihel. Dnes by byl obrázek zase jiný – cihly se přestěhovaly za dům a vzaly na sebe podobu keramické vypalovací pece na dřevo. Na téhle adrese se teď vypaluje keramika, se kterou se můžete setkat v oblíbených restauracích, bistrech a kavárnách. Na plotě visí poutač: Keramika Koller.

NECHTÍT PŘÍLIŠ

Martin Koller pochází z pražského Motola, ale vždy ho to táhlo mimo Prahu. „Táta pochází z Vimperku, takže mě lákala Šumava, jenže z toho sešlo,“ vrací se ve vzpomínkách. „Ale Berounsko je přirozený směr, kam to člověka ze západu Prahy láká. Navíc moje žena sice byla ochotná z Prahy odejít, ale zase ne moc daleko. Věnuje se psychologickému výzkumu a potřebuje být Praze nablízku.“ Keramik z Hudlic měl přitom malou dílnu už ve sklepe

SPĚCHEJ POMALU

Na návštěvu manufaktury Martina Kollera jsem přijel v deset hodin. Stejný počet čerstvých, ještě nevypálených misek čekal na polici v dílně. Zdají se být jedna jako druhá, ale keramik je na kruhu vytočil bez jakékoli pomocné šablony. „Udělal jsem je ráno, než jste přijel,“ říká mi Martin Koller. „Musejí ještě před obtočením chvíli doschnout.“

Překvapuje mě relativně krátká doba vysychání, která se sice liší podle vzdušné vlh-

FOTO: LUCIE VAN VUUREN

kosti a teploty, ale pohybuje se mezi jednou až deseti hodinami. Po téhle době už vytočená keramika drží tvar, lze ji dokončit a nechat 1–2 dny doschnout, začistit a naložit do pece k prvnímu vypálení. Martin Koller někdy keramiku decentně zdobí už před prvním vypálením.

První vypálení se dělá asi na 900 stupňů, na které se pec postupně nahřívá. Celý proces trvá přibližně osm hodin a vypálené nádobí se z pece vytahuje s denním zpožděním. „Není radno otevírat pec příliš brzy,“ připomíná keramik. „Můžete ji maličko pootevřít, když teplota klesne na tři sta stupňů a pak otevřít úplně až při nějakých sto padesáti.“ Festina lente, spěchej pomalu...

Po prvním vypálení je keramika stále ještě nasákavá, její povrch připomíná květináč. „V takovém stavu se glazuje,“ vysvětluje Martin Koller. „Glazura se na materiál dobře chytne. Pak jde znovu do pece, tentokrát na dvanáct set padesát stupňů.“

HRNKY, ŠÁLKY A CO JÁ...?

Přestože se už Martin Koller netísni ve sklepe bytového domu, ani jako součást rodinného domu není jeho současná keramická dílna příliš velká. „Pokud pracuju na větší zakázce, občas bojuju hlavně s logistikou – vymýšlím, kam co dám a co kam přesunu, abych se se vším vešel,“ říká. „Hrníčky se vejdu všude, ale když dělám talíře, misky nebo mísy, je najednou s místem problém.“

Martin Koller uvádí, že je ve své dílně schopen vyrobit stovky kusů keramiky měsíčně. Kolem keramiky je ovšem spousta další práce, kterou musím udělat,“ říká. „Nejsem takový ekonom, abych měl všechno důkladně propočítané. Je jasné, že materiál není levný a na spotřebu energie je tohle řemeslo taky poměrně náročné, ale pořád to není tak hrozné. Věřte, nebo ne, nejdražší položkou je stejně samotná práce.“ A to i za předpokladu, že zručný keramik s fortelem dokáže podle Martina Kollera vykroužit hrníček na hrnčířském kruhu i za minutu nebo za dvě.

„To je ale jen jedna, z pohledu laika řekněme ta nejpobudivější a nejromantičtější fáze, kterou předchází další kroky. Teprve na konci je hotový hrníček nebo miska. Dokud se z nich někdo nenapije a nenají, jsou zatím naplněné jen časem, který jim řemeslník věnoval. A ten je u každého kousku o hodně delší než dvě minuty.“

Marně pátrám po dodávce nebo aspoň pick-upu. Martin Koller svou keramiku rozváží starší octavií. Ani to není kombík. „Dvakrát týdně jedu do Prahy, takže zakázky rozvezu. Vždycky to s něčím spojuj, třeba s nějakým výletem. Nebo jedu prostě

za kamarády,“ říká „I když jsem spíš introvert, někdy už je té samoty mezi kopci na mě taky dost a musím vyrazit mezi lidi, aby mi nepřeskočilo.“

BOBŘÍK DISCIPLÍNY

Rozmlouváme v dílně mezi elektrickou pecí, hrnčířským kruhem a regály s hotoovou nebo rozpracovanou keramikou. „Mám tu i odložené věci, na kterých chci dál dělat. S některými jsem spokojený, s některými ne a ještě se s nimi pokusím něco udělat,“ říká keramik, který věří ve spojení praktičnosti a estetické přidané hodnoty. „Uživím se dobře, ale musím být aktivní, pořád něco vymýšlet. Je potřeba mít disciplínu, takového bobříka... Když jsou zakázky, přirozeně

na nich pracuju, ale jinak mám sesumírované, co musím udělat na sklad za týden.“

Zakázky se nesmlouvají dlouho dopředu. „Občas se ozve restaurace a já řeknu, že to bude za měsíc, za měsíc a půl,“ přibližuje mi Martin Koller svůj byznys. „Třeba dva měsíce se nikdo neozve a pak najednou zavolají ze čtyř restaurací.“ Zakázky na nádobí od gastropodníků bývají různé, někdy jde o 30 kusů, někdy o 200. Martin Koller má i pěkné nové webové stránky s e-shopem, kde si můžete koupit sadu i jednotlivou misku, talíř nebo hrnek na čaj nebo kávu.

Z dílny vyjdeme na zahradu, kde stojí keramikova chloubka – pec na dřevo. I ta je plná hrníčků, které čekají na vypálení. ➔

REPORTÁŽ

Kde vlastně začala tahle cesta? Znovu spouštím na mobilu nahrávání. Je štěstí, že se do mikrofonu nedere vítr, který je prý tady na okraji Hudlic častý a silný. Právě teď je ale bezvětří, tedy ideální podmínky k naslouchání:

Vystudoval jsem keramickou školu, ale od dětství mě bavila fotografie, literatura, vyřezávání ze dřeva... Hodně jsem chodil do divadel. Větší vztah jsem vlastně měl ke dřevu, jenže pak – někdy kolem střední školy – jsem viděl výstavu výtvarníka Jana Kutálka, a ta se mi moc líbila.

Přitom jsem nepocházel z prostředí, kde by se někdo jakkoli věnoval výtvarným věcem. Táta vystudoval elektrotechniku a i já tam už prvním rokem pobýval. Nebavilo mě to... Ale strejda věděl o keramické škole v Bechyni, tak jsem na ni šel. Vzali mě rovnou do druháku a bylo to moc pěkné období, dobré místo a na škole fajn atmosféra.

Z knížek jsem měl rád třeba Joyce, z českých Gustava Meyrinka nebo Richarda Weinera a katolickou modernu, hlavně Jakuba Demla. Četl jsem i Ladislava Klímu a objevil jsem si pro sebe Josefa Váchala v době, kdy ještě nebyl tak populární jako dnes. Měl jsem v Klementinu zapůjčenou do studovny Šumavu umírající a romantickou. Měsíc jsem v chodil do Klementina a v knize posvátně listoval. Ta kniha mimochodem váží čtyřicet kilo...

Vždycky se mi líbili solitéři, kteří si věci dělali po svém. A přitom jsem přesvědčený, že se lidi z různých oborů můžou vzájemně ovlivňovat. Řemeslník může inspirovat umělce a naopak. Dokonce i když se něco nepovede, může z toho vzejít inspirace a nová cesta. Mám rád poctivost řemesla, ale líbí se mi čínské moudro, které říká, že je třeba všechno dělat na sedmdesát procent. Těch třicet zůstává otevřených improvizací a změně.

Ke keramice jsem se dostal nadvakrát – když jsme postavili dům, uvědomil jsem si, že je pro mě důležitá, a bylo jasné, že tu bude dílna. Už jsem k té práci přistoupil víc ze sebe. Nějaký čas trvalo, než si lidi zvykli, že keramika nemusí být zdobená a buclatá. Postupně se to ale rozjelo, měl jsem stánek na Jiřáku či na pražské náplavce, našly si mě restaurace, začalo to navazovat, přibýli zákazníci...

Tehdy nebylo zvykem dělat keramiku s jednoduchým dekorem, ale záhy přišli další tvůrci a začali ji dělat podobně. Nikdy jsem netoužil po výraznosti, nepotřeboval jsem na sebe upozorňovat, být přehnaně efektní. Jen jsem chtěl dělat řemeslo po svém. Šlo mi o to vytvářet věci, jaké bych sám chtěl používat.

Dneska už je z minimalismu zase skoro škatulka, v níž se leckteří tvůrci usadí a nemají už potřebu přinést něco svého. Ale na druhou stranu – jestli se mluvilo o opomíjení řemesla, připadá mi, že mladí keramici hodně dohnali a jsou dnes v řemesle opět dobří.

DVEŘE OTEVŘENÉ

Hudlický keramik, jehož nádobí má podíl na gastronomických zážitcích hostů pražské Esky, Fachu v Bratislavě nebo třeba Lívance v Horním Bezděkově, pořádá ve své domácí dílně dny otevřených dveří. Nejde však o instantní turistickou atrakci – k takové by se introvert asi neodhodlal. „Přijíždějí sem lidé, kteří obor sledují a jsou naladěni podobně jako já,” říká Martin Koller. „Jezdí sem třeba až z Tábora. Mám obzvlášť radost z jednoho páru, který mě navštěvuje opakovaně. Poprvé přijeli ve dvou, potom s břichem, pak dorazili s dítětem, a teď už zase přijeli sami, protože mají hlídání...”

S levnou čínskou produkcí Martin Koller nesoupeří. Nemá smysl konkurovat cenou. Zákazník si sám musí rozmyslet, jestli za kvalitu připlatí. •

FOTO: LUCIE VAN VUUREN

